

**Міністерство освіти та науки України
Рівненський державний гуманітарний університет**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Т.в.о. голови приймальної комісії
Рівненського державного
гуманітарного університету

_____ Оксана ПЕТРЕНКО

«_____» _____ 2025 р.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ
З РЕЛІГІЄЗНАВСТВА**

для вступників на навчання для здобуття ступеня магістра
на основі НРК 6, НРК 7,

Схвалено вченою радою факультету історії,
політології та міжнародних відносин
Протокол № 4 від 25 березня 2025 р.

Голова вченої ради факультету історії,
політології та міжнародних відносин

_____ Ірина ПАНЧУК

Схвалено навчально-методичною комісією
факультету історії, політології та міжнародних
відносин
Протокол № 3 від 21 березня 2025 р.

Голова навчально-методичної комісії
факультету історії, політології та міжнародних
відносин

_____ Інна МАРТИНЧУК

Голова предметної комісії

_____ Ірина ПАНЧУК

Розробники: Тетяна ШАМСУТДИНОВА-ЛЕБЕДЮК
Ірина ПАНЧУК
Катерина ШЕВЧУК
Оксана ВОРОН

Рівне – 2025

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	3
ЗМІСТ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ.....	4
Предмет і структура, основні поняття і категорії «Релігієзнавства».....	4
Релігія як соціальне явище.....	4
Історичні форми релігій	4
Національні (етнічні) релігії	4
Світові релігії. Буддизм.	4
Християнство: витоки, становлення, поділи, основні напрямки.	5
Біблія – священна книга іудеїв і християн, історично-культурна пам'ятка	5
Течії християнства: православ'я, католицизм, протестантизм.....	5
Світові релігії. Іслам.....	6
Новітні релігійні течії та рухи	6
Релігійне життя в Україні: історія і сучасність	6
Релігія і церква в системі державно-церковних відносин.....	7
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВСТУПНИКІВ.....	8
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	9
ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС.....	10

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма для складання вступного іспиту зі спеціальності «В7 Релігієзнавство» розроблена відповідно Галузевих стандартів вищої освіти України (освітньо-професійна програма підготовки магістра), відповідно до паспорту наукової спеціальності та відповідно до програми підготовки фахівців з вищою освітою (магістрів) в галузі релігієзнавства на другому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, який відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру, продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності.

Програма вступного іспиту спрямована на виявлення рівня теоретичної підготовки та здатності здобувачів другого (освітньо-наукового) рівня вищої освіти до самостійної аналітичної та дослідницької роботи.

Головним завданням програми вступного іспиту зі спеціальності «В7 РЕЛІГІЄЗНАВСТВО» для магістрів є оцінка рівня підготовленості здобувачів щодо теоретичних і методологічних основ релігієзнавства, знання історії та сучасного стану релігій, а також уміння аналізувати релігійні явища у соціокультурному контексті.

Мета іспиту – визначити рівень необхідних знань здобувача за спеціальністю, його здатність до критичного мислення та готовність до самостійної науково-дослідної роботи. Під час іспиту претендент має продемонструвати системне розуміння основних завдань релігієзнавства, яке охоплює науковий аналіз феномену релігії, визначення її сутності, дослідження історичної еволюції та прогнозування інституційних процесів у сфері міжконфесійних та державно-церковних відносин. Також важливим є усвідомлення цілей та методів наукових досліджень у релігієзнавстві.

Здобувач магістерського рівня повинен:

- орієнтуватися в розмаїтті сучасних релігійних традицій та їхніх концептуальних особливостях;
- здійснювати глибокий аналіз релігійних доктрин у взаємозв'язку з історико-культурними процесами;
- критично оцінювати зв'язки між морально-етичними системами світових релігій та загальнолюдськими цінностями;
- досліджувати вплив релігійних традицій на формування цивілізаційних ідеалів;
- застосовувати отримані знання для аналізу актуальних суспільних та міжконфесійних процесів;
- розробляти науково обґрунтовані стратегії міжрелігійного діалогу задля зміцнення суспільної злагоди та гармонізації державно-церковних відносин.

Іспит передбачає оцінку не лише теоретичних знань, а й здатності здобувача критично осмислювати сучасні релігієзнавчі проблеми та застосовувати наукові методи у власних дослідженнях.

Претендентові на вступ у магістратуру зі спеціальності В7 Релігієзнавство необхідно оцінювати та аналізувати суспільно-історичну природу релігій, доктринальні особливості релігій світу, обґрунтовувати власну світоглядну позицію щодо значення релігії у суспільному житті, акцентувати увагу на вихованні толерантності до релігійних надбань людства визначати напрями пошуку діалогу між віруючими різних конфесій як засобу досягнення громадянської злагоди.

Комплектація білетів передбачає системне відображення вузлових питань із зазначених складових частин програми. Здобувач на вступному іспиті має розкрити основний зміст питань білета та додаткових питань.

ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ ПРОГРАМИ ВСТУПНИХ ІСПИТІВ

Тема 1. Предмет і структура, основні поняття і категорії «Релігієзнавства»

Релігієзнавство в системі гуманітарного значення. Об'єкт і предмет релігієзнавства. Структура релігієзнавства. Категорії, принципи, риси академічного релігієзнавства. Виникнення та становлення релігієзнавства як окремої галузі знань, специфіка релігієзнавства як науки, проблеми об'єктивності в релігієзнавстві.

Загально-філософські концепції – матеріалістична та ідеалістична. Практичний сенс сучасного релігієзнавства – пошук шляхів примирення релігійних течій, формування віротерпимості, можливість релігійних об'єднань у вирішенні глобальних проблем людства

Тема 2. Релігія як соціальне явище

Визначення релігії. Витоки релігійних вірувань. Специфіка релігійного світогляду: релігійне світовідчуття, релігійне світосприймання та релігійне світорозуміння.

Елементи і структура релігій. Релігійна свідомість. Релігійна діяльність. Релігійні відносини. Релігійні організації, типи релігійних об'єднань.

Функції релігії. Роль релігії в суспільстві. Релігія як явище духовної культури.

Тема 3. Історичні форми релігій.

Природа та історизм релігій. Історія релігій як ускладнення віри в надприродне. Форми існування релігій на ранніх етапах розвитку Тотемізму. Корені тотемізму. Віра в тотемних предків. Табу. Витоки моралі. Фетишизм, його роль у первісному суспільстві. Магія, її види. Співвідношення магії і релігії. Знахарство як форма релігії. Замовлення – своєрідний молитвослов язичництва. Сутність анімізму. Витоки анімізму та аніматизму. Шаманізм і первісне чаклунство. Етапи еволюції шаманізму. Формування образу бога та ідеї потойбічного життя. Відображення змісту первісних вірувань у сучасних релігіях.

Тема 4. Національні (етнічні) релігії

Етнічні релігії. Характерні риси етнічних релігій. Різновиди етнічних релігій.

Ранні національні (етнічні) релігії. Релігійні системи народів стародавнього світу: Межиріччя, Стародавнього Єгипту, Стародавніх Індії та Китаю, релігії античної доби: священні книги, космологія, вчення про людину, есхатологія, моральна доктрина, культово-обрядова система.

Пізні національні релігії: Індуїзм, особливості його віровчення та культу. Основні напрями індуїзму, територія його поширення. Джайнізм та його місце в релігійній історії Індії. Сучасний джайнізм. Сикхізм, причини його виникнення, монотейстичні основи віровчення та культу.

Конфуціанство як соціально-етичне вчення і релігія. Даосизм. Пантеон даосизму. Сучасний даосизм.

Синтоїзм – японська національна релігія. Особливості віровчення та культу синтоїзму. Синтоїстська література. Догматика та обряди державного синто.

Іудаїзм – перша монотейстична релігія. Соціально-економічні умови виникнення та розвитку іудаїзму. Особливості віровчення та культу іудаїзму. Іудейські обряди та свята. Священні книги іудаїзму: Тора, Танах, Талмуд. Моральні засади іудаїзму, зміст “Декалогу”. Іудаїзм в Україні.

Зороастризм – давньоіранська релігія. Дуалістичні основи його віровчення та культу. Етична система зороастризму. Священна книга зороастризму – Авеста. Сучасний зороастризм.

Тема 5. Світові релігії. Буддизм.

Особливості світових релігій.

Принципи та соціокультурні умови виникнення буддизму. Особистість Будди. Священні книги буддизму. Концепції страждань і спасіння. Вчення про сансару, карму, нирвану, дхарму. Буддистський культ і організація. Етика буддизму. Основні напрями в буддизмі: хінаяна, махаяна, ламаїзм, воджаяна, чань-буддизм, дзен-буддизм. Буддизм в Україні.

Тема 6. Християнство: витоки, становлення, поділи, основні напрями.

Християнство. Витоки християнства. Соціально-політичні причини та ідейні передумови християнства. Історичні, міфологічні, євангельські інтерпретації особистості Ісуса Христа. Апокрифи. Формування культу і церковної організації. Особливості первісного християнства: іудеохристиянство, спільність життя первісних християн, період актуальної есхатології. Стадії розвитку християнства: іудеохристиянство, стадія актуальної есхатології, стадія пристосовництва, стадія інституціонального і догматичного оформлення. Від забороненої релігії до державної церкви Римської імперії. Особливості розвитку християн на заході і сході Римської імперії. Вселенські собори. Христосологічні суперечки. Єресі. “Символ Віри”. Розколи християнства. Науково-історична, філософська та релігійна оцінка християнства в контексті його двохтисячоліття.

Тема 7. Біблія – священна книга іудеїв і християн, історично-культурна пам’ятка

Старий завіт: головна ідея, основні сюжети, структура книг. Доісторичні книги, історичні книги, книги повчальні. Поетичні, філософські, пророчі книги Старого Заповіту.

Новий завіт – основа християнства. Структура книг. Процес канонізації поширених у II-IV ст. книг Нового Заповіту. Апокрифічні книги. Євангельський образ Ісуса Христа. Пауліністична і петроністична ідеї Нового Заповіту. Порядок виникнення книг Нового Заповіту.

Біблія в історії і культурі України. Переклади і практичне застосування Біблії в Україні: учительські Євангелії, толкові Апостоли, толкові Псалтири, Остромирово Євангелія, Пересопницька Євангелія, Острозька Біблія, переклад Біблії П. Куліша, І. Нечуй-Левицького, переклади І. Огієнка і І. Хоменка, переклади Біблії Українським Біблійним товариством.

Збережені стародавні манускрипти Біблії: Синайський, Безанський, Вашингтонський.

Тема 8. Течії християнства: православ’я, католицизм, протестантизм.

Історичні і культорологічні причини розколу християнства на православ’я і католицизм. Дві моделі державно-церковних відносин у західному і східному християнстві: папоцезаризм і цезаропапізм. П’ять догматичних різниць, які остаточно призвели до розколу християнства на православ’я і католицизм. Обрядово-культові відмінності між православ’ям і католицизмом.

Православ’я. Характеристика Вселенського православ’я. Автокефальні та автономні православні церкви. Особливості православного віровчення і культу. Особливості церковної організації. Система свят. Поділ православного духовенства на чорне і біле.

Католицизм. Суспільно-історичні умови становлення Римсько-католицької церкви. Основні джерела віровчення католицизму. Священне Письмо, переказ «отців церкви», ухвали Вселенських соборів, енцикліки Римських пап – віросповідна основа католицизму. Вульгата.

Особливості католицького віровчення і культу. Основні догмати католицизму. «Скарбниця добрих справ», чистилище, філіокве і маріологію. Організаційна структурна Римо-католицької церкви. Ватикан. Католицькі ордени ченців. Соціальна доктрина католицизму, етапи її розвитку. Аджорнамент. Роль Римського Папи в католицькій церкві, його особливий статус як намісника Ісуса Христа на землі і спадкоємця апостола

Петра. Держава-місто Ватикан, Святий Престол або Апостольський Престол, Римська курія – особливості, значення і функціонування. Католицьке чернецтво: чернечі громади і спеціальні ордени. Соціально-політична база Католицької церкви.

Римо-католицька церква в Україні: історія і сучасний стан.

Протестантизм. Історичні умови виникнення протестантизму. Реформація. Особливості Реформації як суспільно-релігійного руху в умовах кризи феодалізму та становлення буржуазних відносин в Європі. Реформація як ідеологія нової суспільної формації в релігійному вираженні. Реформація як важливий чинник становлення в Європі національних культур, які звільнилися з-під влади середньовічної Священної Римської імперії. Вплив ідей Реформації на релігійно-церковне життя в Україні XVI – першої половини XVII ст. Вчення М.Лютера, Ж.Кальвіна, І.Цвінглі, Т.Мюнцера. Основні принципи протестантизму. Особливості віровчення та культ протестантизму.

Ранній протестантизм Лютеранство. Анабаптизм. Цвінгліканство. Кальвінізм. Англіканство. Пуританізм.

Пізній протестантизм: баптизм, методизм, рух квакерів. Характеристика віровчення адвентистів, п'ятидесятників, свідків Єгови. Соціально-політичні орієнтації в сучасному протестантизмі.

Тема 9. Світові релігії. Іслам.

Соціально-історичні умови виникнення і географія поширення ісламу. Іслам як спосіб життя, ментальність, психологія, культура, політика, держава і право. Життя та проповідь Мухаммада. Мусульманське віровчення, культ, обряди, свята, вчення про передбачення, мусульманська есхатологія. Коран як священна книга мусульман. Сунна. Шаріат. Мусульманське право.

Основи течії в ісламі: суннізм, шиїзм. Фундаменталізм. Іслам в Україні. Диференціація мережі ісламських громад в Україні. Центри ісламу в Україні: Духовне управління мусульман Криму, Духовне управління мусульман України, Духовний центр мусульман України. Незалежні мусульманські громади.

Тема 10. Новітні релігійні течії та рухи

Теоретичні та методологічні проблеми дослідження новітніх релігійних течій. Причини появи нетрадиційної релігійності і синкретичних культів. Поняття "неорелігія", "нетрадиційна релігія", "тоталітарна секта", "харизматичний культ". Неорелігії в контексті світових суспільних процесів.

Особливості та класифікація нових релігійних течій та організацій. Неохристиянство: Богородична церква. Церква Ісуса Христа святих останніх днів. Новоапостольська церква. Помісна християнська церква. Церква Христа. Церква Нового Єрусалиму. Неорелігії орієнталістського напрямку. Товариство Свідомості Крішні. Послідовники Саї Баби. Центри Шрі Чинмоя. Вселенська Чиста релігія. Аум Сінрікьо. Товариство трансцендентальної медитації.

Езотеричні об'єднання. Теософія. Братство Граалю. Вчення Блаватської, Д.Андреєва. Реріхівське товариство. Асоціація живої етики. Сайєнтологічні рухи. Діанетика. Наука розуму. Християнська наука. Синтетичні релігії. Велике Біле Братство. Церква уніфікації. Всесвітня віра Бахаї. Комерційні культи: Гербалайф та ін. Сатанізм. Неоязичництво. Перспективи нових релігійних течій.

Тема 11. Релігійне життя в Україні: історія і сучасність

Давньослов'янське язичество. Східнослов'янський політеїзм. Образи богів-духів. Сварог — бог неба і ковальства. Пантеон божеств слов'ян. Упири, берегині, домовики. Рожаниці, род, диви. Володимирові боги.

Введення християнства на Русі. Традиційний і нетрадиційний погляд на хрещення Русі-України. Самобутність влаштування церкви в Київській Русі.

Заснування київської митрополії. Перші київські митрополити, Київський митрополит русич Іларіон. Патріотизм Київського християнства.

Основні етапи розвитку православ'я в Україні:

Церква в умовах татарської навали. Православ'я в Галицько-Волинському князівстві. Початок католицького наступу на українське православ'я. Українське православ'я під політичним протекторатом Литовської держави.

Православна церква в Запорізькій Січі. Українські монастирі.

Становище в Київській митрополії напередодні Могиллянської доби. Легалізація православної церкви. Нормалізація стосунків з державою. Церковні осередки: братства, єпископат, монастирі. Церковна влада та традиції патронату. Реформа церковної освіти в Могиллянську добу та її значення.

Перехідний стан української церкви: від незалежності до втрати самостійності. Особливість православного собору (1685) в Києві.

Стан православної церкви в Україні на початку ХХ ст. Національне піднесення українського духовенства. Утворення Української автокефальної православної церкви.

Сучасний стан українського православ'я: Відродження православної автокефалії в Україні. Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ), Втручання Московського патріархату в релігійне життя України. Українська Православна Церква – Московського Патріархату (УПЦ – МП), Українська Православна Церква Київського Патріархату (УПЦ – КП). Утворення Православної Церкви України (ПЦУ). Томос. Українське православ'я в контексті вселенського православ'я.

Українська Греко – Католицька Церква: історія та сучасність. Підготовка Берестейської унії та її наслідки.

Особливості поширення реформаційних ідей в речі Посполитій. Кальвінізм. Антитринітаризм. Социніанство. Течії українського реформаційного руху. Реформаційні ідеї в поглядах братських ідеологів.

Євангельсько-баптистський рух в 19 – на початку 20 ст. Штундизм – предтеча баптизму в Україні. Соціально-політичні й духовно-моральні передумови виникнення та поширення баптизму в Україні. Особливості п'ятидесятництва. Месіансько-есхатологічні течії: адвентизм, Свідки Єгови.

Тема 12. Релігія і церква в системі державно-церковних відносин.

Держава і церква, види їх відносин. Церква і державно-правове регулювання соціальних відносин. Свобода совісті. Історичний досвід здійснення свободи совісті як категорії моралі, права. Поняття свободи совісті як конституційно-правової категорії. Конституційно-правові основи забезпечення свободи совісті в Україні. Правове регулювання свободи совісті в Україні. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації”. Умови для здійснення свободи совісті в Україні.

Закони України «Про альтернативну (невійськову) службу», «Про освіту» в контексті гарантованої Конституцією України свободи совісті, відокремлення школи від церкви.

Міжнародні правові акти: «Загальна декларація прав людини», «Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод», «Міжнародний акт про громадянські і політичні права», «Декларація про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на підставі релігії чи переконань», «Підсумковий документ віденської зустрічі представників держав-учасниць Наради з безпеки і співробітництва в Європі», «Декларація про права осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних чи мовних меншин» - про свободу совісті, свободу релігії, свободу віросповідань.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Завдання вступного іспиту оцінюється за чотирьохбальною системою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно». При оцінці знань за основу береться повнота і правильність виконання завдань. Вступника допускають до участі в конкурсному відборі, якщо кількість балів зі вступного випробування складає не менше 3 за 5-бальною шкалою. Результати вступних іспитів оголошують вступникам у день складання

Оцінка	Характеристика відповіді
Відмінно (5 балів)	Якщо під час відповіді на питання продемонстровано вільне оперування фаховими знаннями з усіх сфер релігієзнавства, здатність підтримати проблемну дискусію, професійну ерудицію в передбачуваній сфері наукового дослідження, поінформованість щодо найбільш важливих релігієзнавчих ідей, які є предметом наукових дискусій сьогодні, володіння поняттєво-категоріальним апаратом сучасного релігієзнавства; виявлено науково-аналітичні здібності, здатність виокремлювати факти, явища, події та описувати їх фаховою мовою, використовувати теоретичні знання як основу та метод пізнання, знаходити та бачити проблеми для здійснення актуальної наукової діяльності, комбінувати знання для більш глибокого розуміння проблем і збагачення професійних знань.
Добре (4 бали)	Якщо загалом розкрито зміст питань, показано загальну наукову ерудицію, аналітичні здібності, проте не виявлено та необґрунтовано сучасні проблеми в розвитку релігієзнавчої науки.
Задовільно (3 бали)	Ставиться вступникові до магістратури, який розкрив основний зміст питань, однак припустився окремих неточностей у трактуванні провідних категорій, понять, концепцій та стратегій розвитку релігієзнавства як науки.
Незадовільно (1-2 бали)	Відповідь здобувача свідчить про низький рівень володіння обсягом і змістом понятійного апарату, фрагментарність знань із теорії релігієзнавства. Вступник допускає суттєві помилки в характеристиці релігієзнавчих категорій, явищ, фактів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамович С.Д. Священні книги людства: Веди, Авеста, Біблія, Коран. Харків: Ранок: Веста. 2003. 768 с.
2. Авакумов Ю. Витоки унійного богослов'я. Проблема єдності в обрядових дискусіях між Римом і Константинополем в XI – XIII століттях / Пер. О. Конкевича. Львів : УКУ, 2011. 448 с.
3. Академічне релігієзнавство: Підручник. За наук. ред. проф. А. Колодного. Київ : Світ Знань, 2000. 682 с.
4. Антологія християнства. Хрестоматія з релігієзнавства та культурології. Під заг. ред. Г. Лозко. Харків : Диво, 2010. 416 с.
5. Біблія. Книги Священного Писання Старого і Нового Завіту: в українському перекладі з паралельними місцями. Київ, 2004. 1447 с.
6. Бойко Р. Історія світової релігієзнавчої думки. Острог : Національний університет «Острозька академія», 2013. 356 с.
7. Власовський І.Ф. Нарис історії Української православної церкви. В 4-хт. Нью-Йорк-Київ, 1990.
8. Головащенко С. Біблієзнавство. Вступний курс. Київ, 2001. 496 с.
9. Головащенко С.І. Історія християнства: Курс лекцій: Навч. посібник. К.: Либідь, 1999. 352 с.
10. Грушевський М. З історії релігійної думки на Україні. Київ: Освіта, 1992. 282 с.
11. Грушевський М. Історія української літератури: в 6 т., 9 кн. Київ : Наукова думка, 1995.
12. Дмитрук І. А. Новітні та незвичні релігійні культи: путівник. Київ: Шеляженко, Ю. В., 2016. 234с.
13. Завідняк Б. Релігійна філософія від становлення до сучасності. Львів: Місіонер, 2021. 800 с.
14. Історія релігій світу. – К.:Центр уч. літератури, 2022. 850 с.
15. Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А. Релігієзнавство. Підручник. 5-е вид. К.: Наук, думка, 2014. 298 с.
16. Кислюк К.В., Кучер О.М. Релігієзнавство: Підручник. К.: Кондор, 2004. 396 с.
17. Конфесіологія релігії. Колективна монографія. За ред. А. Колодного і Л. Филипович. Київ, 2009. 492 с.
18. Коран. Переклад смислів українською мовою. Перекл. з арабської Михайло Якубович. Стамбул: Nat Cilt, 2018. 631 с.
19. Кралюк М. Шкрібляк М. Історія релігієзнавства в Україні. Навч. підручник. Київ : КНТ, 2017. 160 с.
20. Кулагіна-Стадниченко Г. Релігія в її суспільній та особистісній функціональності. Київ, 2011. 330 с.
21. Лакс М. Метафізика: сучасний вступ. Київ: Дух і літера, 2022. 608 с.
22. Латигіна Н. А. Іслам: шлях крізь століття : монографія. Київ : Київський нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 360 с.
23. Любашенко В.І. Історія протестантизму в Україні. Київ, 1996. 386 с.
24. Мизак Н. Історія світової релігієзнавчої думки. Навч.-метод. посібник. Чернівці: Рута, 2013. 312 с.
25. Петрик В., Бедь В., Базик Д. Новітні та нетрадиційні релігії і містичні рухи України : Підручник. Київ : Книжкова палата України, 2016. 342 с.
26. Релігієзнавство України. Колективна монографія. За наук. ред. В. Климова та А. Колодного. Київ, 2013. Кн.1. 439 с.
27. Релігієзнавство: Підручник / За ред. В.І.Лубського, В.І.Теремка. К.: Вид. центр «Академія», 2007. 408 с.

28. Релігієзнавчий словник/ Під ред. Колодного А., Лобовика Б. К.: Четверта хвиля, 1996.
29. Релігії світу : навчальний посібник / Л. М. Шугаєва. Київ : Академвидав, 2011. 256 с.
30. Шамсутдинова-Лебедюк Т.Н. Словник-Довідник //Історія біблійна Старого та Нового завітів. К.: Центр учбової літератури, 2022. – С.211-575
31. Шамсутдинова-Лебедюк Т.Н. Іслам, сім'я, жінка. К.: Міленіум, 2013. 200 с.
32. Яроцький П.Л. Релігієзнавство. К.: Кондор, 2004. 308 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Електронна бібліотека РДГУ. URL: <http://server.rdgu-dkm.rv.ua/library/>.
2. VIPRESHEBNIK. URL: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/>.
3. Буковинська бібліотека. URL: <https://buklib.net/books/21875/>.
4. OSVITA.UA. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/.
5. Навчальні матеріали онлайн. URL: <https://pidruchniki.com>.
6. Сайт Верховної ради України. URL: <http://www.rada.com.ua>.
7. Он-лайн бібліотека для студентів. URL: <https://www.twirpx.com/>.
8. Додаток Google AdWords. URL: <https://ads.google.com>.
9. Законодавство України : [http:// www.zakon.rada.gov.ua](http://www.zakon.rada.gov.ua).